

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

2025-10-05

Chileadoption.se:s yttrande avseende SOU 2025:61 Sveriges internationella adoptionsverksamhet - lärdomar och vägen framåt.

Chileadoption.se tackar för möjligheten att vara remissinstans och överlämnar härmed våra synpunkter på betänkandet. Chileadoption.se bildades 2018 i kölvattnet efter de nyheter som kom om oegentligheter i samband med adoptionerna från Chile till Sverige under 70- och 80-talen. I föreningen arbetar vi för att vara en samlingspunkt och ett socialt nätverk för adopterade från Chile, för att göra Chile-adopterades röster hörda i samhällsdebatten samt för att medvetandegöra de kränkningar som skedde i samband med adoptionerna från Chile. Chileadoption.se arbetade aktivt för ett tillsättande av en utredning och har under utredningens gång deltagit i referensgruppens arbete.

I föreliggande remissvar används begreppet *adopterades föreningar* för föreningar och nätverk som samlar adopterade. Begreppet *adoptionsorganisationer* avser här förmedlingsverksamheter.

Sammanfattning

Chileadoption.se ser positivt på förslagen i betänkandet och vi tillstyrker i stort sett de förslag som utredningen framför, med några tillägg. Chileadoption.se vill inledningsvis understryka att de oegentligheter som skedde i samband med internationella adoptioner utgör kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta strider mot Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (SÖ 1990:20) art. 3 och 7–8 samt Europakonventionen (lag (1994:1219)) art. 8. Staten har inte bara ett ansvar att avstå från kränkningar utan också en positiv skyldighet att förebygga, utreda och gottgöra.

Kommentarer till betänkandet

7.7 Sverige bör ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden

Regeringen bör påskynda processen för att ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget. Ratificeringen av FN:s konvention om skydd mot påtvingade försvinnanden (2006) innebär att Sverige får en tydlig skyldighet att utreda, lagföra och gottgöra vid misstankar om påtvingade försvinnanden. Chileadoption.se vill understryka att konventionen inte innebär retroaktiv straffrättslig tillämpning men att skyldigheten att säkerställa rätten till sanning och gottgörelse även omfattar tidigare fall. FN:s kommitté för påtvingade försvinnanden har i sin praxis (General Comment nr 1, 2010, p. 40–43) klargjort att rätten till sanning och reparation även omfattar försvinnanden som ägt rum innan en stat anslutit

sig till konventionen (art. 1 och 24). Denna rätt har en avgörande betydelse för oss adopterade och våra familjer.

7.8 En offentlig ursäkt till adopterade personer och deras familjer

Regeringen ska utan dröjsmål inleda en dialog med organisationer och nätverk för adopterade personer och deras familjer om förutsättningarna och formerna för ett offentligt erkännande och en ursäkt.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget. En offentlig ursäkt är en erkänd del av gottgörelseprocessen i internationell rätt. Den bör kombineras med andra åtgärder såsom ekonomisk kompensation och psykosocialt stöd. Det är viktigt att understryka att en ursäkt inte påverkar möjligheten att driva straffrättsliga processer, utan kan ske parallellt med dessa. Detta följer av FN:s Basic Principles on the Right to a Remedy and Reparation (2005).

Chileadoption.se vill betona vikten av förändrad lagstiftning som möjliggör att ärenden inom detta område ges en reell rättslig prövning och inte avfärdas utan grundlig utredning. En sådan ordning är central för rättssäkerheten och för förtroendet för statens ansvarstagande.

Chileadoption.se välkomnar en fortsatt dialog kring dessa frågor.

8.10.2 Verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige avvecklas

Det ska inte vara tillåtet att förmedla barn från utlandet för adoption i Sverige. Lagen om internationell adoptionsförmedling ska upphöra att gälla och 4, 14 och 15 §§ ska i tillämpliga delar flyttas till 4 kap. föräldrabalken. Som en följd av förslaget ska även det ekonomiska stödet till föräldrar för kostnader i samband med adoption av barn (adoptionsbidraget) tas bort. Förmedlingsverksamheten ska vara avslutad senast den sista december 2028. Regeringen bör ge MFoF i uppdrag att ta fram en plan för hur förmedlingsverksamheten ska avvecklas på ett rättssäkert sätt och med barnets bästa som främsta riktämne.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget i sin helhet. Avvecklingen av internationell adoptionsförmedling är i linje med statens skyldighet att säkerställa garantier för att liknande kränkningar inte kan upprepas. Detta framgår av FN:s Basic Principles on the Right to a Remedy and Reparation (2005), se avsnitt IX om non-repetition.

8.10.3 Det ska vara tillåtet med adoption över landgränser men det krävs en starkare statlig kontroll

Chileadoption.se menar att om regeringen väljer att behålla möjligheten till adoption över landgränser måste detta ske under strikt statlig kontroll och i enlighet med internationella konventioner. Barnkonventionen art. 21 och Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (1993) art. 1–2 slår fast att barnets bästa alltid ska vara det primära.

8.10.4 Prövningen av om adoptionsförfarandet får fortsätta flyttas från socialnämnderna till MFoF

Chileadoption.se tillstyrker förslaget.

8.10.6 Om regeringen inte vill avsluta förmedlingsverksamheten måste systemet reformeras

Det är Chileadoption.se:s förhoppning att regeringen instämmer i utredningens slutsatser och förslag och med barnets bästa för ögonen inleder arbetet med att avveckla förmedlingsverksamheten. Om regeringen inte vill avsluta förmedlingsverksamheten måste systemet reformeras i grunden. Chileadoption.se understryker att staten har ett varaktigt ansvar enligt internationell rätt att förhindra nya oegentligheter. Detta ansvar framgår av Barnkonventionen art. 21 och Europakonventionen art. 1 samt FN:s Basic Principles on the Right to a Remedy and Reparation (2005). Konsekvenserna av de kränkningar som skedde är något som vi adopterade, våra familjer i Chile och våra familjer i Sverige, inklusive kommande generationer, lever med i resten av våra liv. Därför vädjar vi till regeringen, nuvarande och

kommande, att genom avveckling av förmedlingsverksamheten ta ansvar för att det aldrig händer igen.

9.4 Ett resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor

Chileadoption.se har följande synpunkter och tillägg. Givet att resurscentrumet har många olika delar i sitt uppdrag (psykosocialt direkt stöd, stöd vid röttersökning, DNA-bank, samlingspunkt för adopterade etc.) vill Chileadoption.se framföra vikten av att flera aktörer är involverade. Samtalsstödet skulle kunna finnas tillgängligt via representanter i varje region, med tät koppling till det centrala centrumet (se organisationen hos Centrum för kvinnofrid), medan DNA-banken hanteras endast på nationell nivå. Forum för mötesplatser och erfarenhetsutbyte bör finnas åtminstone i de tre största städerna och det förslag som framkom i utredningen, om Adopterades hus, är värt att bygga vidare på.

Chileadoption.se har tagit del av utredningens slutsatser att MFoF ska bygga upp centrumet, och även om vi förstår argumenten bakom denna slutsats så vill vi framföra att vi önskar se en annan lösning. Myndigheten har sitt ursprung i tidigare tillsynsmyndigheter, myndigheter som inte förmådde agera och stoppa vad som försiggick i Chile trots flera signaler. Det är också föreningens erfarenhet att flera medlemmar inte har fått det stöd och den hjälp de önskat av myndigheten i nutid. Mot bakgrund av både de historiska och nutida bristerna i myndighetens agerande vill Chileadoption.se understryka betydelsen av ett tydligt och trovärdigt nytänkande i organisationen av det föreslagna centrumet. Vår tveksamhet inför MFoF:s roll grundar sig inte bara på tidigare erfarenheter utan även på det förtroende som behövs för att ge drabbade individer det stöd de har rätt till. För att uppfylla rätten till ett effektivt rättsmedel enligt Europakonventionen art. 13 måste resurscentrumet vara oberoende, tillgängligt och bygga på *förtroende*. Chileadoption.se vill därför föreslå att regeringen genomför en öppen utlysning för uppbyggnad och drift av resurscentrumet.

9.5 Resurscentrumet ska erbjuda ett samtalsstöd med hög kompetens och tillgänglighet som bygger på valfrihet

Det nationella resurscentrumet ska etablera ett adoptionsspecifikt samtalsstöd till internationellt och nationellt adopterade som bygger på valfrihet. Stödet ska vara långsiktigt och erbjuda bred och hög adoptionsspecifik kompetens med hög tillgänglighet. Stödet ska omfatta individuellt samtalsstöd och samtalsgrupper till adopterade personer och adoptivföräldrar. Till skillnad mot i dag ska stödet kunna erbjudas till adopterade personer även under 15 år efter individuell bedömning. Stödet ska vara kostnadsfritt.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget.

9.6 Det nationella resurscentrumet ska erbjuda forum och mötesplatser för adopterade personer och deras familjer

Det nationella resurscentrumet ska erbjuda olika former av fysiska och digitala forum och mötesplatser för adopterade och deras familjer. Det kan till exempel handla om att anordna föreläsningar och träffar utifrån olika teman samt erbjuda mötesplatser för social samhörighet. Det är viktigt att resurscentrumet särskilt beaktar barns och ungas behov och önskemål av erfarenhetsutbyte och social gemenskap.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget.

9.7 Det nationella resurscentrumet ska bistå adopterade personer med ursprungssökning

Resurscentrumet för adopterade personer och adoptionsfrågor får i uppdrag att vara en samlad väg in för de internationellt adopterade personer som vill söka sitt ursprung. Resurscentrumet bör bygga upp en generell struktur för sökandet och specifika "paket" för hur man söker sitt ursprung i olika ursprungsländer. De svenska utlandsmyndigheterna ska vara skyldiga att biträda det nationella resurscentrumet vid ursprungssökning. Utlandsmyndigheterna bör exempelvis förse det nationella resurscentrumet med aktuell information om vilka möjligheter som adopterade har att söka sitt ursprung enligt lagstiftningen i landet samt vilka myndigheter och organisationer som ansvarar för vilka delar i processen och hur de kan bistå. Det är viktigt att resurscentrumet breddar kompetensen och drar nytta av

den kunskap och de erfarenheter som finns av ursprungssökning hos både MFoF, adoptionsorganisationerna, adopterades föreningar och enskilda personer. Kompetensen kan tillvaratas genom tidsbegränsade anställningar eller uppdrag. Resurscentrumet bör också möjliggöra för civilsamhället att bidra till ursprungssökningen.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget och vi ser en stor vinst i att utlandsmyndigheter ska vara skyldiga att biträda det nationella centrumet. När det gäller att dra nytta av kunskap och erfarenheter som finns, så menar Chileadoption.se att adoptionsorganisationerna (exempelvis Adoptionscentrum) inte bör ha någon som helst roll i denna kommande uppgift. Det är viktigt att resurscentrumets arbete med ursprungssökning sker rättssäkert och transparent. Därför bör tillsyn införas, med oberoende granskning och inflytande från adopterades föreningar. Detta är nödvändigt för att säkerställa barns rätt till identitet enligt Barnkonventionen art. 7–8 och rätten till privat- och familjeliv enligt Europakonventionen art. 8.

9.8 Det nationella resurscentrumet ska bistå vid misstankar om oegentligheter i adoptioner

Det nationella resurscentrumet för adopterade personer och adoptionsfrågor ska ansvara för MFoF:s nuvarande uppdrag att vara nationell kontaktpunkt för frågor som rör oegentligheter. Resurscentrumet ska även erbjuda individuellt stöd till adopterade personer som misstänker oegentligheter i sin adoption.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget men understryker vikten av att kompetensen höjs när det gäller adoptionsspecifika frågor och att centrumet har nära samverkan med andra verksamheter såsom psykiatri, primärvård, socialtjänst och tolkförmedling, för att stödet inte ska vara en isolerad ö, utan en integrerad del av välfärden. Chileadoption.se menar vidare att det nationella resurscentrumet måste ha tillgång till kompetenta jurister med erfarenhet av internationell rätt och mänskliga rättigheter. Utan sådan kompetens riskerar arbetet att bli ytligt och utan verkan. Detta är särskilt viktigt eftersom många adoptioner kan betraktas som människohandel enligt FN:s tilläggsprotokoll om människohandel (2000) eller som påtvingade försvinnanden enligt FN:s konvention om skydd mot påtvingade försvinnanden (2006).

9.9 MFoF och Rättsmedicinalverket ska utreda förutsättningarna för en nationell DNA-databas

Rättsmedicinalverket och MFoF ska ges i uppdrag att utreda de praktiska och juridiska förutsättningarna för inrättandet av en nationell DNA-databas för adopterade personer.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget. Här är det av vikt att det innebär samarbeten med de länder som Sverige adopterat från, för att kunna matcha adopterad och ursprungsfamilj. Vidare bör det säkerställas att även minderåriga, i takt med sin mognad, kan delta i DNA-sökningar och ta del av sina resultat själva. Detta följer av Barnkonventionen art. 7–8 och motsvarar den mognadsprincip som redan används inom hälso- och sjukvården, där ungdomar i vissa fall kan fatta beslut utan vårdnadshavares medverkan. Chileadoption.se står här till förfogande och kan bidra i en kommande utredning kring förutsättningar för en nationell DNA-databas.

9.10 Vägledning till arkivsökning

För att i högre grad än i dag förvara adoptionsakter samlat bör MFoF förvara de adoptionshandlingar som rör enskilda personer hos Riksarkivet. Det innebär att de akter som i dag förvaras i MFoF:s arkiv i Skellefteå i stället bör förvaras på Riksarkivet. Vidare innebär det att när BFA och AC avslutat sin förmedlingsverksamhet och därmed ska överlämna sin dokumentation till MFoF enligt 8 b § LIA, bör de akter som i dag förvaras på Riksarkivet vara kvar där och de akter som förvaras i AC:s närarkiv flyttas till Riksarkivet. Syftet är att underlätta adopterade personers möjlighet att få tillgång till sina handlingar. Resurscentrumet bör i samarbete med Riksarkivet, kommunala arkiv och tingsrättsarkiv utveckla en vägledning med råd och stöd till adopterade personer om var och hur man kan hitta sina adoptionshandlingar. Riksarkivet bör också i sitt arbete med den nationella arkivdatabasen (NAD) samla sökvägar för de olika arkiven och på så sätt underlätta för den enskilde att enklare finna sina adoptionshandlingar.

Chileadoption.se anser att adoptionsorganisationerna och samfunden bör överlämna sin dokumentation till Riksarkivet innan förmedlingsverksamheten avslutas, i princip snarast möjligt. Detta då det varit svårt att få ut handlingar, och hanteringen har skötts på ett i grunden otillfredsställande för att inte säga oetiskt sätt. Vidare bör minderåriga adopterade ges möjlighet att få tillgång till sina handlingar i takt med mognad, på samma sätt som tonåringar kan samtycka till vård utan vårdnadshavares medverkan. Detta stärker rätten till identitet enligt Barnkonventionen art. 7–8. Slutligen bör även privata aktörer och privatpersoner som förvarar dokumentation åläggas att lämna in dessa till Riksarkivet. Detta kräver sannolikt en lagändring, men är nödvändigt för att garantera adopterades rätt till identitet och ursprung.

9.11 Kunskapsstöd till yrkesverksamma.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget med tillägg att det inkluderas i uppdraget för det nationella kunskapscentrumet, så som redan föreslagits.

9.12 Adopterade personer ska ha rätt till ekonomiskt bidrag för en resa till ursprungslandet

Adopterade personer ska kunna få ett ekonomiskt bidrag på upp till 25 procent av prisbasbeloppet för att möjliggöra en resa till sitt ursprungsland. Bidraget ska ersätta det nuvarande adoptionsbidraget som adoptivföräldrar kan få efter en adoption som förmedlats genom en auktoriserad adoptionsorganisation. Bidraget ska betalas ut i efterskott mot redovisning av utlägg och administreras av Försäkringskassan.

Chileadoption.se tillstyrker förslaget, men anser att det behöver utredas mer för att nå de grupper som behöver och säkerställa att det utgör ett stöd för individen. Det är många kostnader i samband med återresor och i dagsläget är det en klassfråga, vilka som har möjlighet att åka tillbaka till sitt ursprungsland och vilka som inte har de ekonomiska och sociala resurserna som krävs. Det är också viktigt att understryka att det sällan handlar om en resa, utan om flera resor, om syftet är att ge adopterade en sportslig chans att återknyta de band som bröts i samband med adoptionen, för sig och för nästa generation.

Chileadoption.se har tagit fram följande exempel på vad en resa kostar i dagsläget, kostnaderna avser resa för 1 person till Chile med vistelse i 2 veckor.

Kostnader	Pris
Flygresa tur och retur Sverige → Chile Temuco	~19 000
Boende av medelstandard	~9 500
Tolk / kommunikation (ex: tolk 4 h/dag i 10 dagar å SEK 500/h), plus telefoni/internet osv	~20 000
Lokal transport, mat, övriga utgifter per dag (400–700/dag)	~8 500
Försäkring / vaccinationer / oförutsedda kostnader	~3000
Totalt	~60 000

Givet att en återresa är känslomässigt påfrestande för individen är det rimligt att tänka att man behöver ha med sig ett stöd i form av en vän eller annan anhörig, vilket bidrar till att det **finns ett behov av ca 90 000kr.**

9.13 Statsbidrag till organisationer som bistår adopterade personer med ursprungssökning

Regeringen ska besluta om en förordning om statsbidrag till en försöksverksamhet med organisationer som bistår adopterade personer med ursprungssökning. MFoF ska bli ansvarig myndighet för beslut om bidrag och ska ges i uppdrag av regeringen att samordna och utvärdera försöksverksamheten.

Chileadoption.se tillstyrker delvis förslaget men understryker att föreningen drivs helt ideellt. Adopterades föreningar måste avlastas från administration i största möjliga mån. Staten bör säkerställa att föreningar som företräder adopterade får resurser och reella möjligheter att bidra i arbetet med ursprungssökning. Detta är en del av rätten till ett effektivt rättsmedel enligt Europakonventionen art. 13. Civilsamhällets insatser måste därför finansieras på ett långsiktigt och hållbart sätt.

9.14 Placering av ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor

Det nationella resurscentrumet för adopterade personer och adoptionsfrågor ska placeras vid MFoF, som en ny enhet med geografisk placering i Stockholm. En sådan lösning ger förutsättningar för resurscentrumet att erbjuda ett både fysiskt och digitalt direktstöd med hög tillgänglighet och hög adoptionsspecifik kompetens. För att stärka målgruppens delaktighet i resurscentrumets verksamhet ska ett rådgivande organ knytas till resurscentrumet.

Chileadoption.se tillstyrker att centrumet placeras i Stockholm.

I utformandet av detta remissvar för Chileadoption.se har Anna Bohrn, Therese Aronsson, Veronica Sveréus, Lucila Riquelme, Bonnie Berggren, Luisa Aronsson, Paulina Hansson Villarroel, Lovisa Levil Karlsson, Gabriela Fernandez, Tobias Öhrn, Vivi Haggren, Carlos Queupán Huenchumil, Lisa Gauffin Dahlin och Camilla Hedberg i samverkan med undertecknad deltagit.

Växjö, dag som ovan

Maria Nilsson, ordförande Chileadoption.se